

KUOPION HIIPPAKUNNAN PIISPA

Saarna kirkolliskokouksen avajaismessussa 5.5.2025

Piispa Jari Jolkkonen

Toinen sunnuntai pääsiäisestä

Evangeliumi Joh. 10:11–16

Jeesus sanoo: ”Minä olen hyvä paimen, oikea paimen, joka panee henkensä alttiiksi lampaiden puolesta. Palkkarenki ei ole oikea paimen eivätkä lampaat hänen omiaan, ja niinpä hän nähdessään suden tulevan jättää lauman ja pakenee. Susi saa lampaat saaliikseen ja hajottaa lauman, koska palkkapaimen ei välitä lampaista. Minä olen hyvä paimen. Minä tunnen lampaani ja ne tuntevat minut, niin kuin Isä tuntee minut ja minä Isän. Minä panen henkeni alttiiksi lampaiden puolesta. Minulla on myös muita lampaita, sellaisia, jotka eivät ole tästä tarhasta, ja niitäkin minun tulee paimentaa. Ne kuulevat minun ääneni, ja niin on oleva yksi lauma ja yksi paimen.”

Sisaret ja veljet Kristuksessa ja kirkolliskokouksessa,

Vierailut päiväkodeissa ja kouluissa ovat minulle piispantarkastuksen jännittävin osa: voi tapahtua mitä vain. Asetan usein lasten eteen ison salkkuni ja arvuuttelen, mitä siellä voisi olla. Aina jossakin vaiheessa joku lapsi keksii: ”rahaa!” Vastaan, että kunpa olisikin. Ja Itä-Suomessa kun ollaan, usein joku tietää: ”hirvikivääri!” Vastaan, että jätin sen takakonttiin.

Käytännössä aina lapset keksivät lopulta, mitä salkussa on. Ja kun sitten kokoamme piispansauvan yhdessä, ja jatkamme keskustelua siitä, mitä sen muoto kertoo paimenen tehtävästä, hämmästelen, kuinka nopeasti lapset hoksaavat. Sauvan käyrällä päällä nostetaan

monttuun tipahtanut karitsa. Pitkällä varrella näytetään suuntaa kohti vihreitä niittyjä ja virkistäviä puroja. Sauvan teroitettulla päällä puolustetaan laumaa susilta, siis ulkoisilta uhkilta.

Kaikki nämä tehtävät kertovat huolenpidosta ja rakkaudesta. Ne pyrkivät huolehtimaan laumasta ja pitämään sitä koossa. Ja kaikki ne viittaavat Kristukseen, sinun ja minun Hyvään Paimeneen.

Vi kan dock invända mot den kyrkliga retoriken om får och herdar. Vem av dagens självrespekterande vuxna vill identifiera sig med ett dumt och viljelöst får? På detta kan man svara att enligt modern etologisk forskning är fåret exceptionellt intelligent: det kan känna av flockens känslor och agera i grupp. Det kan känna igen en betrodd herdes röst.

Voimme kuitenkin esittää vastaväitteitä perikirkolliselle puheelle lampaista ja lammaspaimenista. Kuka itseään kunnioittava aikuinen haluaa enää nykyaikana samaistua tyhmään ja tahdottomaan lampaaseen! Tähän voidaan vastata, että nykyisen etiologisen tutkimukseen mukaan lammas on poikkeuksellisen älykäs: se kykenee aistimaan lauman tunnetiloja ja toimimaan ryhmässä. Se kykenee tunnistamaan äänestä tutun paimenen, joka on osoittautunut luottamuksen arvoiseksi.

Entä kuka moderni ihminen haluaa käyttää enää nykyaikana agraarista metaforaa johtajasta paimenena, sehän kuuluu menneeseen maatalousyhteiskuntaan! Puolustusvoimien entinen komentaja, amiraali Juhani Kaskeala kirjoitti joskus Ruotuväki-lehdessä, että toimittuaan pitkän uran johtajana hän on alkanut ajatella johtajuutta paimenen tehtävänä. Jos se puhuttelee kokenutta sotilasjohtajaa, sillä on varmasti jotakin annettavaa myös tänään meille. Enkä tarkoita vain piispoja ja pappeja, vaan monia, jotka joutuvat kantamaan johtajan vastuuta opettajana, yritysjohtajana, tiiminvetäjänä, kirkolliskokousedustajana tai vaikkapa perheen äitinä ja isänä – ovathan hekin hengellisiä paimenia perheen sisällä.

Ja todellakin, Jeesuksen puhe omasta tehtävästään paimenena on sekä vanhanaikainen että moderni. Yhtäältä vanhanaikainen, sillä hän poimii sen profeetta Hesekieliltä, jonka vanhimmat osat on kirjoitettu 700 vuotta ennen Kristusta. Toisaalta nykyaikainen, sillä se sopii hämmästyttävän hyvin yhteen monien nykyajan johtamisoppien kanssa. Tutkitaan tarkemmin.

Nykyajan sosiologit kertovat, kuinka lähes jokaiseen ryhmään, olipa kyse jääkiekkjoukkueesta tai kansakunnasta, muodostuu johtaja, joko itsestään tai sovitun valintaprosessin kautta. Häntä tarvitaan yhdistämään, huolehtimaan reilusta kohtelusta ja näyttämään suuntaa. Näin hän torjuu ryhmän sisältä tulevia uhkia, kuten hajaannusta ja riitelyä. Tällainen johtaja asettaa ryhmän itsensä edelle ja siten palvelee ryhmää. Toisaalta usein valta turmelee ja nousee päähän. Kun johtaja alkaa ajaa omaa etuaan ja sorsia muita, ryhmässä syntyy vapauden kaipuu, jäsenet liittoutuvat sortajaksi käynnyttä johtajaa vastaan ja syöksevät hänet vallasta (Jonathan Haidt 2012).

Päivän Vanhan testamentin lukukappale on profeetta Hesekielin kirjan luvusta 34, jonka alussa profeetalle annetaan tehtäväksi julistaa tuomio Israelin paimenille. ”Julista tuomio, sano noille kansansa hallitsijoille: Voi teitä, Israelin paimenet! Te pidätte huolta vain itsestänne, vaikka paimenen tulisi huolehtia lampaistaan. Te ette ole hoivanneet uupuneita, ette lääkinneet sairastuneita ettekä lähteneet eksyneiden perään. Te olette kohdelleet lampaitanne tylysti ja kovin ottein.”

Sen jälkeen profeetta puhuu, kuinka Jumala itse kaitsee laumaa: hän etsii eksyneen, tuo takaisin laumasta harhautuneen, hän sitoo murtuneen jalan ja hoivaa uupunutta.

Eriyksen yllättävä on paimenen viimeinen virkatehtävä: ”vahva ja lihavat minä pidän kurissa.” Tässä ei ole kyse painonhallinnan, vaan vallankäytön ongelmista: lauman sisällä jotkut kasvavat liian vahvoiksi ja alkavat sorsia toisia oman lauman jäseniä. Heitä Jumala vahtii erityisen kriittisesti: ”vahvat ja lihavat minä pidän kurissa”.

Maailman historia ja kirkon historia ovat täynnä esimerkkejä siitä, kuinka vahvat ja lihavat ovat kasvaneet niin suuriksi, että ne ovat jyränneet pienemmät ja heikommat. Myös ne, jotka ovat sanoneet esiintyvänsä vallan vaihtoehtoina, ovat lopulta paljastaneet vallanhimoiset kasvonsa ja ajatelleet: ”valta on aina väärin – paitsi kun se on meidän käsissämme.”

Maailma on myös täynnä inhimillisiä pyrkimyksiä hillitä, pitää kurissa säädöksiin liian vahvaksi kasvaneita oman lauman jäseniä. Katolisessa kirkossa konsiili tasapainottaa paavin valtaa, Euroopan valtioissa sovelletaan vallan kolmijako-oppia ja Yhdysvaltojen oikeusjärjestelmässä etsitään punnusten ja vastapunnusten tasapainoa, *checks and balances*. Kirkolliskokouksessa tämä pyrkimys ilmenee vaikkapa edustusrakenteessa ja määräänemmistösäädöksissä. Niillä

halutaan pitää vahvat kurissa ja heikommat mukana laumassa, niin että olisi yksi lauma ja yksi paimen.

Miten vallan tasapainotus on onnistunut, kun katsomme maailman johtajia Kremlissä, Valkoisessa taloissa, Pekingin palatseissa tai kun katsomme Jumalan omaisuuskansan nykypaimenien toimia?

Maailman vahvimpien johtajien toimissa on äärimmäisen vaikea nähdä merkkejä siitä koko lauman huolenpitoon liittyvästä johtamisesta, jota Jeesus tarkoittaa, kun hän puhuu itsestään hyvänä paimenena. Tuntuu, että maailma on tullut hulluksi. Kun vahvat kasvavat oikein lihaviksi ja saavat käsiinsä divisioonat, parhaimmatkaan vallanjako-opit ja *checks and balances* -säädökset eivät näytä asettavan riittäviä patoja omalle paisumishalulle ja toisen nitistämishalulle.

Mutta olkaamme rehellisiä. Sama paisumisen ja nitistämisen vietti on myös meidän vaaranamme. Sama kiusaus jyrätä heikompia ja talloa toista mieltä olevia koskee myös meitä kirkolliskokouksen jäseniä. Tarvitsemme halua nöyryyä, kuunnella toisia, herkkyyttä aistia toistemme mielialoja myös tällä viikolla. Myötätuntoa on helppo tuntea samanlaisia kohtaan, minkä palkan te siitä saatte? Eikö Kristuksen seuraajan tulee etsiä sitä myös oudoilta tuntuvia kohtaan?

Kirkon laki ja kirkolliskokouksen työjärjestys ovat tärkeitä. Mutta kaikkia säädöksiä tärkeämpää on se, että annamme Hyvän Paimenen ohjata tahtoamme, sanojamme ja tekojamme. Enkä nyt tarkoita sellaista paimenta, joka on oman mielikuvamme luomus, vaan sitä Kristusta, joka puhuu meille sanoin ja teoin kirjoitetuissa evankeliumeissa. Tänään se tarkoittaa sitä, että hillitsemme toisen nitistämisen halua ja haastamme itsemme kuulemaan toisiamme.

Samaa kamppailua käydään epäilemättä myös konklaaviin kokoontuneessa Roomassa. Omassa kritiikissään Martti Luther arvosteli Rooman piispan yhtä arvonimeä *vicarius Christi*, Kristuksen sijainen. Sijaista nimittäin tarvitsee vain sellainen, joka on poissa. Lutherin mukaan Kristus ei kuitenkaan ole poissa, vaan läsnä kirkossaan. Hän on läsnä kirkossa, kun Kristuksen seuraajat kuulevat Hyvän Paimenen ääntä ja seuraavat häntä.

Kun sain mahdollisuuden tavata paavi Franciscusta tammikuussa 2019, tervehdin häntä Martti Lutherin lauseella: "Paavin tulee olla Jumalan karjan tallirenki (goths stallknecht) ja tuoda meille rehu syötäväksi" (WA 9, 459, 4). Nyt ei tarvitse loukkaantua paavin puolesta, sillä tämä Lutherin ajatus on aivan oikeaoppinen – myös katolilaisesta näkökulmasta. Jumalan sanan primaatti on ensin, sen alle kaikkien virkojen on taivuttava, sitä kaikkien on palveltava.

Sisaret ja veljet. Meillä jokaisella voi olla paljon erilaisia syitä loukkaantua Kristukseen. Antakaamme hänen ohjata ja johtaa meitä. Olkoon hän liturgi tässä messussa. Olkoon hän puheenjohtaja tässä kirkolliskokouksessa. Olkoon hän tässä messussa ruokamme ja juomamme. Olkoon hän tällä viikolla ilomme ja toivomme, niin että on oleva yksi lauma ja yksi paimen.